

Pukovnik
VLADIMIR NEŠKOVIĆ

Mogućnosti savremenih sredstava izviđanja i njihov uticaj na pripremanje i izvođenje borbenih dejstava

Iskustva našeg narodnooslobodilačkog rata, kao i iskustva narodnooslobodilačkih ratova drugih naroda, naročito onih vođenih posle drugog svetskog rata, pokazuju da se jedinstven i dobro organizovan narod može uspešno boriti i pobediti tehnički znatno bolje opremljenog i nadmoćnijeg neprijatelja. Međutim, baš ta i takva iskustva primorala su velike sile, i sve one koji teže za dominacijom, da u savremenim uslovima jedan deo svojih stručnih i tehnoloških kapaciteta usmere na istraživanje i razvoj novih tehničkih sredstava namenjenih prvenstveno za primenu u narodnooslobodilačkim ratovima. Pošto su se u svim takvim ratovima snage agresora i okupatora sukobljavale sa snagama koje su bile »nevidljive« i »neuhvatljive« to su najznačajniji resursi usmereni na realizaciju programa razvoja i proizvodnje sredstava za izviđanje i osmatranje na bojištu. Tim sredstvima nastoje se umanjiti i neutralisati određene prednosti naroda koji se bore za slobodu, i to putem smanjivanja osetljivosti borbenih sastava i sistema agresora od dejstava koja su primenjivana ili se očekuje da će ih primeniti borci i narod koji vode oslobodilački rat. Kao rezultat navedenog usmeravanja i angažovanja velikih sila, razvijena su brojna pasivna i aktivna elektronska osmatračko-izviđačka sredstva kao što su: pasivne IC noćne sprave; TV sprave za niske

nivooe osvetljenosti; termovizijski uređaji; radari za otkrivanje žive sile i vozila u pokretu, i akustički, geofonski, termički, vibracioni i drugi senzori.

Primenom navedenih sredstava proširen je spektar osmatranja od vidljivog (optičkog) i IC talasnog područja, termovizijskog i radarskog, do akustičnog i infratonskog područja. Osmatranje, odnosno izviđanje na svakom od tih područja ima svojih osobenosti. Osmatranje u optičkom području pruža najviše podataka za identifikaciju otkrivenih ciljeva (vrsta, karakter, oblik, broj, boja itd.) ali je u velikoj meri zavisno od meteoroloških uslova i od doba dana i godine. Primenom pasivnih IC uređaja i TV uređaja za niske nivoe osjetljivosti kompenzira se u određenoj meri zavisnost optičkog izviđanja od doba dana i godine, ali zavisnost od meteoroloških uslova ostaje i dalje. Osmatranje na termovizijskom području pruža manje podataka za identifikaciju ciljeva od optičkog osmatranja, ali je zato u manjoj meri zavisno od meteoroloških uslova, a još manje od doba dana i godine. Osmatranje na radarskom području pruža manje podataka za identifikaciju ciljeva od optičkog i termovizijskog osmatranja, manje je zavisno od meteoroloških uslova, a nezavisno je od doba dana i godine i ima veće domete otkrivanja ciljeva. Osmatranje (izviđanje) u akustičkom i infratonskom području pruža najmanje podataka za identifikaciju ciljeva, ali je nezavisno od doba dana i godine, a uglavnom i od meteoroloških uslova.

Kao što se vidi, osmatranje i izviđanje na svakom talasnom području ima određenih prednosti ali i nedostataka. Međutim, zahvaljujući činjenici da osmatranja na raznim talasima područjima imaju različite osobine, i da se dopunjuju, to postoji mogućnost da se kombinovanjem više vrsta osmatranja umanje nedostaci koje ima svaka vrsta osmatranja zasebno. Takvo osmatranje i izviđanje organizuje se u armijama vodećih sveskih sila, u čijim divizijama kopnene vojske ima nekoliko hiljada IC uređaja, nekoliko stotina radarskih, a sve je veći broj termovizijskih i ostalih osmatračko-izviđačkih sredstava. Raspolaganje većim količinama osmatračko-izviđačkih sredstava omogućava armijama velikih sila da ispred i oko svojih jedinica formiraju neprekidno (kompletno) polje elektronskog osmatranja i izviđanja. Zavisno od konfiguracije terena, dubina ovog polja kreće se od tri do deset i više kilometara, s tim što se dubina može povećati korišćenjem osmatranja i izviđanja iz vazduha, a za veće dubine čak i iz kosmosa. S obzirom na to da se u elektronskom polju kombinuju razne vrste osmatranja, čime je umanjena zavisnost od meteoroloških i vremenskih faktora, znatno je povećana verovatnoća otkrivanja ciljeva. Ako se ima u vidu da su, u armijama vodećih svet-

skih sila, višestruko povećane i vatrene mogućnosti, a takođe i brzina reagovanja i tačnost gađanja, onda se može steći realna predstava o značaju i aktuelnosti stalnog praćenja razvoja ove vrste izviđačkih sredstava.

Kvalitativne promene u mogućnostima osmatranja i izviđanja na bojištu, moraju se imati u vidu pri razmatranju pravaca i sadržaja dogradnje i daljeg razvoja teorije i prakse naše ratne veštine. To znači da se, polazeći od osnovnih doktrinarnih postavki o vođenju oružane borbe u ONOR-u, u novom svetlu i u savremenim uslovima moraju analizirati i sagledati sve mere i taktički postupci, kao i mesto, uloga i mogućnosti sredstava ratne tehnike. Bez pretenzije na konačne ocene, neophodno je ukazati na činjenicu da se pri analizi usvojenih taktičkih postupaka i mera već sada mora sagledati njihova primenljivost i celishodnost u uslovima postojanja kombinovanog polja elektronskog osmatranja i izviđanja. Maskiranje borbenog poretka mora se izvoditi tako da obezbedi zaštitu, ne samo od optičkog izviđanja već i od termovizijskog i radarskog, koja su gotovo podjednako efikasna kako u dnevnim tako i u noćnim uslovima. Zadržavanje treba da se šire koristi i treba da obezbedi zaštitu ne samo od optičkog nego i od termovizijskog osmatranja. I kod izrade objekata veštačkog maskiranja radi obmanjivanja, objekti koji služe za obmanjivanje moraju biti verna imitacija stvarnih objekata i obezbeđivati potrebne karakteristike u odnosu na sve vrste elektronskog osmatranja. Takođe, pri korišćenju konfiguracije terena za prikriivanje sopstvenog rasporeda, odnosno kretanja, mora se voditi računa o tome da isti reljef ne pruža istu zaštitu od različitih vrsta elektronskog osmatranja. Navedeno ukazuje da izmenjeni uslovi izviđanja i osmatranja na bojištu zahtevaju da se poznate taktičke mere i postupci izvode na kvalitativno nov način, uz neprekidno vođenje računa o naraslim mogućnostima pojedinačnih sredstava osmatranja i izviđanja, kao i o mogućnosti njihovog kombinovanja.

Radi smanjivanja efikasnosti sistema osmatranja i izviđanja koji se zasniva na tehničkim sredstvima, pored pasivnih, mogu se i moraju preduzimati i aktivne mere i postupci kao što su: ometanje, određivanje mesta rasporeda tih sredstava i dejstvo po njima itd.

Da bi se navedene i druge mogućnosti smanjivanja efikasnosti novih tehničkih sredstava i sistema za izviđanje i osmatranje praktično koristile u borbi, treba pratiti razvoj tih sredstava, istraživati njihove karakteristike i mogućnosti, dalje razvijati sredstva i postupke kojima se umanjuju i neutrališu prednosti koje ta sredstva daju tehnički razvijenijem protivniku. Isto tako, vrlo je značajno da

se kadar, posebno rukovodeći, u oružanim snagama i u drugim strukturama društva, putem organizovanog školovanja i obučavanja, individualnim radom kao i drugim aktivnostima, znatno šire i kompleksnije upoznaje sa savremenim izviđačko-osmatračkim sredstvima, njihovim karakteristikama, dobrim i lošim stranama, kao i mogućnostima da se umanje prednosti koje ta sredstva daju protivniku. Stoga, pri planiranju i izvođenju svake vežbe u oružanim snagama i društvu treba uzimati u obzir i naglašavati opasnost od primene savremenih elektronskih i drugih sredstava kompleksne kontrole bojišta.

Ipak, treba naglasiti da sve navedene mere i postupci, planiranje aktivnih dejstava i stalna obuka, mogu smanjiti efikasnost kombinovanog elektronskog osmatranja, ali ga ne mogu u potpunosti i neutralisati. Zbog toga je izvesno da i tehnički inferiornija strana mora stvoriti potrebnu tehničko-tehnološku bazu i razpolagati određenim vrstama elektronskih osmatračko-izviđačkih sredstava, i to načelno onim sredstvima koja u uslovima opštenarodnog odbrambenog rata, primenjena zajedno sa pasivnim merama i aktivnim dejstvima, obezbeđuju uspešno vođenje oružane borbe. Koje su to vrste i količine najnužnijih elektronskih osmatračno-izviđačkih sredstava koje obezbeđuje efikasno vođenje borbenih dejstava u uslovima opštenarodnog odbrambenog rata, treba istraživati i proveravati na taktičkim i drugim vežbama. Pri tome je bitno da se u koncipiranju i razvoju ovih sredstava uvek polazi od koncepcije opštenarodnog odbrambenog rata, a tehničko-tehnološka rešenja i dostignuća u svetu kritički cene. Ovo zbog toga što je tehničko-tehnološki razvoj u svetu, pa i u oblasti elektronskih sredstava za osmatranje i izviđanje, diktiran potrebama i koncepcijama velikih i vodećih sila, pa često ne odgovara potrebama vođenja opštenarodnog odbrambenog rata.